

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

_____ А.М. Івановська
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 2024 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«МЕДИЧНЕ ПРАВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
денної форма навчання**

м. Хмельницький
2024

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	3
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	3
1.2.	Лекції	3
1.3.	Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	5
1.4.	Самостійна робота студентів	14
1.5.	Індивідуальні завдання	22
1.6.	Підсумковий контроль	23
2.	Схема нарахування балів	25
3.	Рекомендовані джерела	26
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	31

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ те- ми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС	Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Поняття і система медичного права.	10	2	1	–	–	7	10	1	–	–	–	9
2.	Юридична регламентація системи охорони здоров'я в Україні.	10	2	1	–	–	7	10	1	–	–	–	9
3.	Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини.	11	2	2	–	–	7	13	2	2	–	–	9
4.	Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин.	11	2	2	–	–	7	13	2	2	–	–	9
5.	Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.	12	2	2	–	–	8	12	1	1	–	–	10
6.	Правове регулювання надання психіатричної допомоги.	12	2	2	–	–	8	10	–	–	–	–	10
7.	Правове регулювання репродуктивних технологій.	12	2	2	–	–	8	12	1	1	–	–	10
8.	Інформаційні інноваційні технології в сфері медичного обслуговування	12	2	2	–	–	8	10	–	–	–	–	10
	Усього годин:	90	16	14	–	–	60	90	8	6	–	–	76

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1		3
		стаціонар
1.	Поняття і система медичного права	2
1.1.	Поняття медичного права.	
1.2.	Предмет, метод і система медичного права	
1.3.	Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки	
1.4.	Медичні правовідносини: поняття, ознаки, склад	

2.	Юридична регламентація системи охорони здоров'я в Україні	2
2.1. 2.2. 2.3. 2.4. 2.5. 2.6.	Загальна характеристика національного законодавства у сфері охорони здоров'я Нормативне регулювання впровадження медичної реформи в Україні Поняття договору про надання медичних послуг Форми і способи захисту права на медичну допомогу Контроль якості надання медичної допомоги Правові основи організації охорони здоров'я.	
3.	Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини	2
3.1. 3.2. 3.3. 3.4. 3.5. 3.6.	Система прав людини у сфері охорони здоров'я. Встановлення початку правового забезпечення життя людини Право людини щодо припинення її життя на прохання (евтаназія, ортотаназія, самогубство, асистоване лікарем САЛ)) Проблеми правового врегулювання генної інженерії (клонування, химери) Правове врегулювання стерилізації Правове регулювання проведення медико-біологічних експериментів на людях (та ембріонах) в Україні	
4	Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин	2
4.1. 4.2.	Поняття та ознаки правопорушення (злочину) та юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я. Особливості основних видів юридичної відповідальності медичних працівників: – адміністративної, – дисциплінарної, – кримінальної, – цивільно-правової.	
5.	Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини	2
5.1. 5.2. 5.3. 5.4. 5.5.	Загальні принципи правового регулювання трансплантації Сучасна нормативно-правова база трансплантації анатомічних матеріалів Право особи на фізичну (тілесну) недоторканність Право донора і реципієнта на отримання певних гарантій у зв'язку з майбутнім оперативним втручанням Поняття донорства крові та її компонентів	
6.	Правове регулювання надання психіатричної допомоги. Законодавче забезпечення паліативної і хоспісної допомоги в Україні.	2
6.1. 6.2. 6.3. 6.4.	Поняття та особливості психіатричної допомоги. Забезпечення прав осіб при наданні психіатричної допомоги. Імплементация міжнародних стандартів з надання хоспісної та паліативної допомоги в законодавство України. Адикція: поняття, форми, особливості правового регулювання	
7.	Правове регулювання репродуктивних технологій	2
7.1. 7.2.	Правове регулювання репродуктивних технологій в Україні Правові засади донації репродуктивних клітин	

7.3.	Правове регулювання процедури запліднення in vitro	
7.4.	Сурогатне материнство: правові аспекти	
7.5.	Договір сурогатного материнства: особливості та відповідальність за порушення	
8.	Інформаційні інноваційні технології в сфері медичного обслуговування	2
8.1.	Віртуальна реальність в медицині.	
8.2.	Неімерсивні технології в медицині.	
8.3.	Штучний інтелект в медицині. 3D-біопрінтинг.	
8.4.	Проблеми правового врегулювання нанотехнологій.	
	Усього	16

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Поняття і система медичного права

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття медичного права.
- 1.2. Предмет, метод і система медичного права
- 1.3. Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки
- 1.4. Медичні правовідносини: поняття, ознаки, склад

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Умови актуалізації юридичного забезпечення медичної діяльності.
- Народна медицина як метод оздоровлення, профілактики, діагностики і лікування.
- Чи є актуальним виділення такої галузі права як медичне право.
- Державна програма з перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: медичне право, предмет медичного права, система медичного права, джерела медичного права, медичні правовідносини, суб'єкт медичних правовідносин, об'єкт медичних правовідносин.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Предмет медичного права – це суспільні відносини, що виникають в процесі здійснення медичної діяльності. У свою чергу під медичною діяльністю необхідно розуміти комплексну систему, що включає організацію надання громадянам медичної допомоги, її безпосереднє надання в рамках діагностичних, лікувальних і профілактичних заходів, а також контроль якості медичних послуг, що надаються.

Особливості використання імперативного та диспозитивного методу правового регулювання в медичному праві.

Сьогоднішній стан розвитку правового регулювання медичної діяльності (поряд із такими загальними принципами, як демократизм, верховенство права, законність, гласність тощо) дозволяє виокремити спеціальні принципи медичного права України.

У свою чергу, функції медичного права – це основні напрями правового впливу на суспільні відносини, у рамках яких проявляється природа медичного права. У цьому

відношенні медичне право виконує загально соціальні функції (ціннісна, пізнавальна, комунікативна, виховна, ідеологічна тощо), а також спеціально юридичні функції, до яких у праві традиційно відносять регулятивну та охоронну.

Система медичного права – це зумовлена об’єктивними факторами внутрішня побудова галузі, яка відображає розміщення і взаємозв’язок її структурних елементів. Система медичного права як комплексної галузі права складається з таких елементів: норми медичного права; правові інститути медичного права; підгалузі медичного права.

Поняття та ознаки медичних правовідносин. Медичні правовідносини: поняття, ознаки, склад. Класифікація медичних правовідносин. Суб’єкти медичних правовідносин: поняття та особливості. Об’єкти медичних правовідносин. Зміст медичних правовідносин. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Юридична регламентація системи охорони здоров’я в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Загальна характеристика національного законодавства у сфері охорони здоров’я
- 2.2. Нормативне регулювання впровадження медичної реформи в Україні
- 2.3. Поняття договору про надання медичних послуг
- 2.4. Форми і способи захисту права на медичну допомогу
- 2.5. Контроль якості надання медичної допомоги
- 2.6. Правові основи організації охорони здоров’я

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Законодавче забезпечення охорони здоров’я в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку.
- Стандарти у сфері охорони здоров’я (міжнародні, регіональні, українські, неофіційні).
- Характеристика договору про надання медичних послуг.
- Якість надання медичної допомоги.
- Біоетика і медицина.
- Медична реклама і її вплив на життя і здоров’я людини.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: національного законодавства у сфері охорони здоров’я, договору про надання медичних послуг, форми захисту права на медичну допомогу, способи захисту права на медичну допомогу, якість надання медичної допомоги, правові основи організації охорони здоров’я.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

При підготовці до даної теми потрібно ознайомитись з цілим рядом нормативних актів пам’ятаючи рівні нормативних актів в сфері охорони здоров’я: міжнародні стандарти, низка інших важливих міжнародних документів, схвалених на основі консенсусу, не мають обов’язкової сили міжнародного договору, але мають суттєвий політичний і моральний вплив; регіональні стандарти; національне законодавство.

Рівні закріплення міжнародно-правових стандартів у сфері охорони здоров’я. Універсальні міжнародно-правові акти мають, здебільшого, декларативний характер і виступають як рекомендації для світової спільноти (Загальна декларація прав людини, Між-

народний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Декларація про права інвалідів та ін.

Нормативно-правові акти регіонального рівня є обов'язковими для країн-учасниць організації (Європейська соціальна хартія, Конституція Європейського Союзу).

Спеціалізовані, прийняті спеціально створеною організацією документи (конвенції і рекомендації МОП, які стосуються медичної допомоги, допомоги при хворобі а також праці дітей, матерів, інвалідів). Міжнародні документи, які регулюють проблеми здоров'я в контексті прав людини. Елементи міжнародної системи охорони здоров'я. Акти правового регулювання питань охорони здоров'я у Європі. Міжнародні документи про охорону здоров'я ВООЗ.

На підставі аналізу чинної законодавчої бази та наукових позицій як у національній, так і зарубіжній літературі, доречно, обираючи за критерій систематизації предмет, правового регулювання, виділити такі групи законів у сфері охорони здоров'я: надання медичної допомоги; правового статусу пацієнтів; правового статусу медичних і фармацевтичних працівників; фінансування охорони здоров'я; оздоровчо-профілактичної діяльності; забезпечення безпечних умов життєдіяльності; організації та управління охорони здоров'я; біоетики.

Договір про надання медичних послуг укладається на визначений або невизначений строк, протягом якого сторони можуть здійснити свої права і виконати свої обов'язки відповідно до договору. Такий правочин є двостороннім, оскільки правами та обов'язками наділені обидві сторони договору. За будь-яких умов лікар має право вимагати від пацієнта дотримання обов'язку сприяти лікареві при здійсненні лікувального процесу, дотримуватися режиму лікування та реабілітації.

За своїм предметом цей договір є договором про надання послуги (медичної послуги), яка споживається в процесі вчинення дій або здійснення медичної діяльності. Можливе надання медичних послуг з елементами виконаних робіт (хірургічна операція із заміни штучного клапану серця, накладення пломби тощо).

Семінарське заняття 3

Тема 3. Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Система прав людини у сфері охорони здоров'я.
- 3.2. Встановлення початку правового забезпечення життя людини.
- 3.3. Встановлення закінчення правового забезпечення життя людини.
- 3.4. Правове регулювання проведення медико-біологічних експериментів на людях (та ембріонах) в Україні.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Право людини щодо припинення її життя на прохання (евтаназія, ортотаназія, самогубство, асистоване лікарем САЛ)).
- Проблеми правового врегулювання генної інженерії (клонування, химери).
- Правове регулювання стерилізації.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: права людини у сфері охорони здоров'я, право на життя, початок правового забезпечення життя людини, закінчення правового забезпечення життя людини,

право людини щодо припинення її життя та прохання.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Права людини в галузі охорони здоров'я можуть мати відношення як до здорових людей, які не потребують медичної допомоги, так і до осіб, які мають будь-яке захворювання, що призводить їх до установ охорони здоров'я. Іншими словами, ці права у громадян є завжди, незалежно від факту наявності або відсутності захворювання і звернення до лікувально-профілактичних установ. У той же час права пацієнта - це права людини, що вступила у взаємини з лікувальним закладом, тобто особи, яка звернулася за медичною допомогою.

Конституційні права, які безпосередньо відносяться до сфери охорони здоров'я:

1.Невід'ємне право на життя. Право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Заборона евтаназії. Повага до гідності людини. Повага до людини, яка померла. Усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю.

2.Охорона здоров'я (Конституція України ст.49, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6, Цивільний кодекс України ст. 283).

3.Медична допомога (Конституція України ст.49, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6 п. «д», ст. 78 п. «а», Цивільний кодекс України ст. 284, Клятва п.1 ч.1).

4.Медичне страхування (Конституція України ст.49).

Конституційні права, які опосередковано стосуються охорони здоров'я:

1.Відшкодування заподіяної здоров'ю шкоди («Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6 п. «і»).

2.Правовий захист від будь-яких незаконних форм дискримінації, пов'язаних зі станом здоров'я («Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6 п. «и»).

3.Право на захист медичних прав у суді («Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6,8; Кодекс адміністративного судочинства України; Цивільний кодекс України; Цивільний процесуальний кодекс України; Кримінальний кодекс України; постанови Пленуму Верховного Суду України).

4.Оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я (Конституція України ст.40,55,56, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 6 п. «ї»).

5.Право на достатній життєвий рівень («Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 25; Закон України «Про охорону дитинства» ст.8).

6.Безпечне для життя і здоров'я довкілля (Конституція України ст. 50, «Основи законодавства України про охорону здоров'я» ст. 26, Цивільний кодекс України ст. 293).

Семінарське заняття 4

Тема 4. Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Поняття та ознаки правопорушення (злочину) та юридичної відповідальності в сфері охорони здоров'я.
- 4.2. Особливості основних видів юридичної відповідальності медичних працівників:
 - 4.2.1. адміністративної,
 - 4.2.2. дисциплінарної,
 - 4.2.3. кримінальної,
 - 4.2.4. цивільно-правової

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Дефекти надання медичної допомоги. Юридична оцінка дефектів надання медичної допомоги.
- Актуальність і основні причини виникнення ятрогеній.
- Здійснення контролю якості медичної допомоги.
- Відшкодування майнової та моральної шкоди.
- Захист прав суб'єктів медичних правовідносин.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: правопорушення (злочин) в сфері охорони здоров'я, юридична відповідальність в сфері охорони здоров'я.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

До особистих немайнових благ громадян, які безпосередньо пов'язані з медичною діяльністю, належать перш за все життя і здоров'я. Цивільно-правова відповідальність – це своєрідний засіб забезпечення захисту особистих немайнових прав (життя і здоров'я) пацієнтів при наданні медичної допомоги (послуги). При порушенні права на здоров'я людина може бути обмежена в своїх діях, потребувати сторонньої підтримки, не може рухатися без чужої допомоги, виконувати роботу звичайним способом, терпить тяжкий біль, не може власними силами одягнутися, помитися, не може справлятися в домашньому побуті.

Переважає більшість позовів, що пред'являються пацієнтами до закладів охорони здоров'я (у тому числі до фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, що займаються медичною практикою), є позовами про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, спричиненого медичною допомогою неналежної якості. Майнова шкода визначається в результаті підрахунків втраченого заробітку, витрат на лікування, додаткове харчування, придбання ліків, догляд і таке ін. Іншими словами - це все ті витрати, які в пацієнта виникли у зв'язку із заподіянням йому шкоди, а також всі доходи, які потерпілий міг би точно отримати. Ці обставини повинні бути підтверджені документально.

Значення вивчення питань кримінально-правової відповідальності медичних працівників зумовлена такими основними причинами:

- протиставлення своїх дій самій суті медичної професії особою, яка вчинила професійний злочин;
- найбільше суспільне значення злочинів порівняно з іншими видами медичних правопорушень;
- труднощі з визначенням та доведенням форми вини конкретного медичного працівника, підозрюваного у вчиненні професійного злочину;
- відсутність у представників судово-слідчих органів чіткого уявлення про специфіку професійних злочинів медичних працівників;
- необхідність для лікарів адекватного сприйняття тих наслідків, які настають за порушення норм кримінального закону.

Медичний працівник з позиції кримінального права розглядається з урахуванням двох особливостей. Перша полягає у сприйнятті медика як загального суб'єкта вчинення злочину. Друга зводиться до сприйняття медичного працівника як спеціального суб'єкта вчинення злочину, пов'язаного з фактом здобуття медичної освіти. Керуючись такими особливостями, а також можливістю медика виконувати певні службові обов'язки, всі злочини, за які медичні працівники можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності, поділяються на три групи: професійні медичні злочини, службові медичні злочини. Злочини, за які медичні працівники притягуються до кримінальної відповідальності на загальних підставах.

Адміністративна відповідальність медичного працівника – це різновид юридичної відповідальності, що полягає в застосуванні до медичних працівників, які вчинили адміністративні проступки, особливих санкцій – адміністративних стягнень.

Особливістю правового статусу медиків щодо дисциплінарної відповідальності є їх подвійний статус – як працівників конкретного медичного закладу (типові відносини працівника і роботодавця) і як медиків за кваліфікацією, тобто осіб, зобов'язаних надавати невідкладну медичну допомогу в будь-якому місці. Іншими словами, професійні обов'язки лікарів ширші, ніж їх трудові обов'язки, що виконуються за місцем праці.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Загальні принципи правового регулювання трансплантації
- 5.2. Сучасна нормативно-правова база трансплантації анатомічних матеріалів
- 5.3. Право особи на фізичну (тілесну) недоторканність
- 5.4. Право донора і реципієнта на отримання певних гарантій у зв'язку з майбутнім оперативним втручанням
- 5.5. Поняття донорства крові та її компонентів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Співвідношення понять «презумпція згоди» та «презумпція незгоди» при трансплантації.
- Трансплантація анатомічних матеріалів з використанням трупних трансплантатів.
- Етична сторона допустимості та справедливості вибору трансплантації та правил етичної поведінки медичних фахівців та донорів.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: трансплантація, фізичну (тілесну) недоторканність, донор, реципієнт, донорство крові, посмертний донор, живий донор.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Щодо використання анатомічних матеріалів трупів з позицій юридичної регламентації на перший план виходять такі питання: Право медичного персоналу на відключення засобів підтримання життя людини, що помирає, котра розглядається як потенційний донор. Тривалість проведення реанімаційних заходів при очевидному, з медичної точки зору, летальному результаті. Проблеми правомірності забору трупного анатомічного матеріалу.

З погляду медичного права необхідно зазначити, що світова практика має різні підходи до вирішення питання правомірності видалення трансплантата з тіла померлої людини. В одних країнах це презумпція згоди, в інших – презумпція незгоди.

Характерною особливістю трансплантації з донорством живих осіб є зміст оперативного втручання, при якому виокремлюються інтереси двох людей, – донора і реципієнта. В такому разі донор, по суті, надає можливість медичному персоналу здійснити втручання в свій організм, тим самим порушуючи тілесну цілісність.

Медико-правовий стандарт трансплантації органів або тканин – це система правової оцінки результатів оперативного втручання, що базується на сучасних досягненнях медичної науки та включає особливості стану здоров'я суб'єктів пересадки до операції,

технічні складнощі виконання, співвідношення запланованих і отриманих результатів трансплантації.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Правове регулювання надання психіатричної допомоги

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Поняття та особливості психіатричної допомоги.
- 6.2. Забезпечення прав осіб при наданні психіатричної допомоги.
- 6.3. Імплементация міжнародних стандартів з надання хоспісної та паліативної допомоги в законодавство України.
- 6.4. Адикція: поняття, форми, особливості правового регулювання

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

Особливості психіатричної допомоги.
Надання хоспісної та паліативної допомоги.
Особливості правового регулювання адикції.
Допомога при орфанних захворюваннях.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: психіатрична допомога, хоспісна допомога, паліативна допомога,

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Всесвітня організація охорони здоров'я дає наступне визначення психічного здоров'я: це стан благополуччя, при якому кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти.

Психіатрична допомога надається закладами з надання психіатричної допомоги всіх форм власності, а також лікарями-психіатрами за наявності ліцензії, отриманої відповідно до законодавства. Заклад з надання психіатричної допомоги – психіатричний, наркологічний чи інший спеціалізований заклад охорони здоров'я, центр, відділення, кабінет тощо, інші заклади та установи будь-якої форми власності, діяльність яких пов'язана з наданням психіатричної допомоги.

Близько 30% госпіталізованих пацієнтів психіатричних лікарень в Україні не потребують лікування у стаціонарі. Значна частина таких пацієнтів потребує догляду, а не лікування. Це не медична послуга, а соціальна. Водночас утримання лікарняного ліжка обходиться бюджету набагато дорожче, ніж соціального. Тому можливість мобільності в сфері психіатричної допомоги є таким позитивним нововведенням.

Ще один важливий аспект покращення психіатричної допомоги – перехід від лікування пацієнтів в монопрофільних лікарнях до надання допомоги в багатoproфільних медзакладах.

Законодавством України виділяються три види психіатричної допомоги: психіатричний огляд; амбулаторна психіатрична допомога; стаціонарна психіатрична допомога.

Розробка та деталізація нормативно-правової бази психіатричної допомоги сприяє, передусім, забезпеченню дотримання прав та свобод пацієнта. Особи, що страждають від психічних розладів є соціально вразливою верствою суспільства. Тому основною метою

діяльності законодавця має стати, на нашу думку, максимально можливе зрівняння правового статусу психічно хворої людини і статусу хворого соматичним захворюванням.

Семінарське заняття 7

Тема 7. Правове регулювання репродуктивних технологій

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Правове регулювання репродуктивних технологій в Україні
- 7.2. Правові засади донації репродуктивних клітин
- 7.3. Правове регулювання процедури запліднення in vitro
- 7.4. Сурогатне материнство: правові аспекти
- 7.5. Договір сурогатного материнства: особливості та відповідальність за порушення

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Проблеми штучного запліднення і сурогатного материнства.
- Правове регулювання медичної генетики.
- Актуальні етико-правові питання клонування.
- Етично правові аспекти евгеніки.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: репродуктивні технології, медична генетика, сурогатне материнство, договір сурогатного материнства

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Репродуктивні технології - це методи терапії безплідності, при яких окремі або всі етапи зачаття і раннього розвитку ембріонів здійснюються поза організмом. Особливе значення для медичного права мають два різновиди репродуктивних технологій – штучне запліднення і сурогатне материнство.

Умовами правомірності реалізації цих методів медичного втручання згідно законів є:

- суб'єкт реалізації права - повнолітня дієздатна жінка;
- письмова згода подружжя;
- забезпечення анонімності донора;
- збереження медичної таємниці.

У медичній літературі панує думка, що контроль з боку держави за виконанням законодавства у сфері репродуктивного здоров'я та планування сім'ї, на жаль, є малоефективним, оскільки недостатнє і нестабільне фінансування заходів стримує досягнення бажаних результатів. Цю тезу можна доповнити тим, що проблема репродуктивного здоров'я криється не лише в недостатньому фінансуванні, але і в нечіткому законодавчому врегулюванні та відсутності механізмів реалізації суб'єктивних прав пацієнтів.

Поряд з очевидною медичною користю репродуктивних технологій різко позначилися проблеми морально-етичного і правового обґрунтування їх проведення.

Генна терапія (генотерапія) - це сукупність генно-інженерних (біотехнологічних) і медичних методів, спрямованих на внесення змін у генетичний апарат соматичних клітин людини з метою лікування захворювань. Найбільш популярними є методи генної терапії в лікуванні спадкових захворювань.

Генна терапія припускає розробку безпечних і високотехнологічних способів введення у клітини людини відсутніх генів або заміну дефектних генів. Розроблено підходи для корекції молекулярних порушень як методами генної інженерії, так і шляхом

відновлення структури і функцій ушкоджених біологічних мембран при імунodefіцитах, захворюваннях печінки, нервової системи.

Основними питаннями клонування людини, що потребують правового регулювання і медико-правового осмислення, є такі:

1. Право людини на створення своєї копії.
2. Права клонованої істоти.
3. Регулювання правовідносин між суб'єктами клонування людини - донором соматичної клітини, донором яйцеклітини і матір'ю, що виношує клоновану істоту.
4. Визначення критеріїв правомірності клонування людини.
5. Показання до застосування клонування.
6. Відповідальність лікувальних установ за порушення правил проведення клонування людини.

Семінарське заняття 8

Тема 8. Інформаційні інноваційні технології в сфері медичного обслуговування

Питання для усного опитування та дискусії

- 8.1. Віртуальна реальність в медицині.
- 8.2. Неімерсивні технології в медицині.
- 8.3. Штучний інтелект в медицині. 3D-біопринтинг.
- 8.4. Проблеми правового врегулювання нанотехнологій.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Усна дискусія

- Які етичні аспекти повинні бути враховані при впровадженні нових технологій, таких як штучний інтелект або телемедицина, в медичну практику?
- Як інформаційні технології впливають на доступність та рівень медичної допомоги для різних соціальних та географічних груп населення?
- Як забезпечити захист конфіденційності медичної інформації в умовах більшого використання електронних систем зберігання та обміну даними?
- Які правові механізми слід використовувати для забезпечення безпеки та контролю за передовими матеріалами та продуктами нанотехнологій? Яка відповідальність за негативні наслідки застосування нанотехнологій має бути включена до правових норм?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: конфіденційність медичної інформації, електронна медицина, телемедицина, штучний інтелект

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Ми живемо в епоху, коли технології та медицина ніколи не були більш взаємопов'язаними і коли електроніка, обчислювальна техніка та їх похідні продукти дозволили у роботі медичного працівника мати асортимент більших та кращих інструментів для своєї роботи та досягнення фундаментальних цілей.

Доповнена реальність – це технологія, яка розширює реальність користувача за допомогою цифрової інформації. Інакше кажу чи, доповнена реальність – це реальний світ, який «доповнюється» віртуальними елементами і сенсорними даними.

Віртуальна реальність є сукупністю технологій, за допомогою яких можна створити штучний світ, фізично не існуючий, але який відчувається органами почуттів у реальному

часі відповідно до законів фізики.

Крім доповненої та віртуальної реальності, існує також змішана реальність (з англ. – mixed reality, MR), що являє собою комбінацію функцій доповненої та віртуальної реальностей, які змішують реальні і віртуальні середовища для створення абсолютно нового. Змішана реальність, заснована на доповненій, забезпечує більш реалістичний і інтерактивний навик, ніж доповнена реальність, взаємодіючи з віртуальними об'єктами в реальних руках, не відриваючи особу від реального світу.

Основними характеристиками віртуальної реальності, які ідентифікують її в інклюзивних відносинах між учасником і віртуальним середовищем є: імерсія (занурення), взаємодія та уява.

Впровадження віртуальної реальності в медицину знайшло застосування в різних її областях, зокрема: 1) хірургічні процедури (дистанційна хірургія або телеприсутність); 2) розширена або посилена хірургія; 3) процедури планування та моделювання перед операцією; 4) медикаментозна терапія; 5) нейропсихологія; 6) профілактична медицина і навчання пацієнтів; 7) медична освіта і навчання; 8) візуалізація масивних медичних баз даних і підвищення кваліфікації та реабілітація; 9) архітектурний дизайн для закладів охорони здоров'я.

Особливість застосування технологій віртуальної реальності в медицині проявляється в тому, що такі технології повинні також відповідати певним державним стандартам.

Введення пацієнтів та лікарів у віртуальне середовище порушує особливі проблеми безпеки та етики. технології віртуальної реальності та їх застосування здатні забезпечити не розрізнення людиною не тільки своїх і чужих думок, а й своєї і чужої волі, свого і чужого тіла, своєї і чужої особистості, свого внутрішнього світу людини і людини зовнішнього світу – нав'язаного, що визначається як технології «відцифрування людини».

Таким чином, **технології, засновані на віртуальній реальності**, – це порівняно нова, але така, що швидко розвивається, галузь медицини, яка в найближчому майбутньому зробить революцію в сфері охорони здоров'я.

Вплив цієї технології тільки починає усвідомлюватися завдяки методологічним, технічним і технологічним проривам за останні кілька років. Слід, однак, підкреслити, що технологія – це просто інструмент, і що інші важливі області розробки контенту і взаємин лікаря і пацієнта повинні бути включені в нові системи.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Поняття і система медичного права

Завдання 1. Дайте визначення поняття предмету медичного права. Що розуміють під медичною діяльністю?

Завдання 2. Дайте визначення поняття методу медичного права. Які методи використовує медичне право?

Завдання 3. Назвіть основні причини, які свідчать про комплексну природу медичного права.

Завдання 4. Визначити і охарактеризуйте поняття юридичного факту у сфері надання медичної допомоги.

Завдання 5. Обґрунтувати джерела медичного права

Завдання 6. Дослідити обставини, в яких відбувалося становлення і розвиток медичного права як навчальної дисципліни..

Завдання 7. Визначити склад медичних правовідносин? Охарактеризуйте його елементи.

Завдання 8. Вирішити тестові завдання:

8.1. Що означає поняття «медичне право»?

- a) Право на лікування
- b) Сукупність нормативних актів, що регулюють медичну діяльність
- c) Право на здоровий спосіб життя
- d) Відповідальність медичного персоналу

8.2. Які аспекти охоплюють систему медичного права?

- a) Більше кримінально-правових норм
- b) Регулювання ліцензування лікарів
- c) Захист прав споживачів, права медичних працівників, результати та якість надання медичних послуг
- d) Норми, що стосуються оплати медичних послуг

8.3. Що включає в себе концепцію "права допомоги" в медичному праві?

- a) Тільки право на медичну допомогу
- b) Право на конфіденційність медичної інформації, право на відмову від медичного втручання
- c) Тільки право на компенсацію за медичні помилки
- d) Відповідальність допомоги за власний стан здоров'я

8.4. Яке значення має право на конфіденційність медичної інформації?

- a) Право пацієнта на відмову від медичного лікування
- b) Забезпечення взаємовідносини між лікарем та пацієнтом
- c) Тільки обмеження доступу до медичної інформації для медичного персоналу
- d) Охорона особистої таємниці пацієнта, збереження конфіденційності медичних даних

8.5. Які обов'язки має медичний персонал у контексті медичного права?

- a) Лише обов'язок надання професійних послуг
- b) Обов'язок забезпечення безпеки та прав споживачів
- c) Тільки обмеження доступу до медичної інформації для медичного персоналу
- d) Збереження конфіденційності своїх клієнтів, без обов'язку забезпечення їх безпеки

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття предмету медичного права. Що розуміють під медичною діяльністю?
2. Дайте визначення поняття методу медичного права. Які методи використовує медичне право?
3. Назвіть основні причини, які свідчать про комплексну природу медичного права. Дайте визначення медичного права.
4. Що таке медичне правовідношення? Які основні види медичних правовідносин?
5. Як можна визначити склад медичних правовідносин? Охарактеризуйте його елементи.
6. Які бувають групи суб'єктів медичних правовідносин? Яким умовам повинні відповідати пацієнт і медична установа, щоб вважатися суб'єктами медичних правовідносин?

7. Дайте визначення і охарактеризуйте поняття юридичного факту у сфері надання медичної допомоги.
8. Що розуміють під системою медичного права? Назвіть і дайте визначення елементів системи медичного права як галузі права, учбової дисципліни і частини правової науки.
9. Дайте визначення і класифікуйте джерела медичного права.
10. Назвіть і охарактеризуйте обставини, в яких відбувалося становлення і розвиток медичного права як навчальної дисципліни.
11. Охарактеризуйте медичне право як частину правової науки.

Тема 2. Юридична регламентація системи охорони здоров'я в Україні

Вирішіть завдання:

✓ С. звернувся до суду з позовом до лікаря Н., вимагаючи відшкодування збитків, заподіяних йому у результаті неправильного надання медичної допомоги. Свою позицію він обґрунтував тим, що під час лікування Н. відхилився від положень клінічного протоколу. Лікар заперечував, посилаючись на те, що клінічний протокол не є нормативним актом і його приписи не є обов'язковими для виконання.

Запропонуйте аргументоване рішення у справі.

✓ Ознайомтесь з медичним законодавством України та спробуйте намалювати його схему. Виділіть основні інститути та підінститути медичного законодавства. Встановіть принципи, за якими відбувається їх розмежування.

✓ Які з перерахованих нормативних актів можна віднести до джерел «м'якого права»:

- а) Алма-Атинська декларація ВООЗ від 06.09.1978 р.
- б) Закон України «Про екстрену медичну допомогу»,
- в) клінічний протокол,
- г) Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Захист осіб з психічними захворюваннями та покращення психіатричної допомоги»,
- д) Перелік органів людини, дозволених до вилучення у донора-трупа,
- е) Декларація про медичну допомогу, орієнтовану на пацієнта / Міжнародний альянс організацій пацієнтів,
- є) Конвенція про права людини та біомедицину / Рада Європи,
- ж) Європейська хартія прав пацієнтів,
- з) Закон України «Про психіатричну допомогу»?

✓ Антимонопольний комітет України порушив справу про недотримання компанією С. законодавства про рекламу і невиконання (порушення) під час реклами лікарського засобу «Тресин» низки вимог, встановлених Законом України «Про рекламу». Представник компанії С. заперечував проти звинувачень, посилаючись на те, що особливості фармацевтичної діяльності регламентуються приписами фармацевтичного законодавства, а приписи господарського законодавства тут застосовувати не можна.

Проаналізуйте ситуацію і надайте умотивований висновок.

Питання для самоконтролю

1. Нормативне регулювання впровадження медичної реформи в Україні.
2. Нова модель фінансування системи охорони здоров'я в умовах реформи.
3. Реформа первинної медичної допомоги.
4. Реформа вторинної і третинної медичної допомоги.
5. Програми державних гарантій медичного обслуговування населення.
6. Класифікація договорів у сфері медицини.
7. Поняття договору про надання медичних послуг.

8. Юридична природа, особливості виконання зобов'язань з договору про надання медичних послуг.
9. Види договорів про надання медичних послуг.
10. Набрання чинності і порядок укладення договору про надання медичних послуг.
11. Елементи договору про надання медичних послуг.
12. Цивільно-правова відповідальність за неналежне виконання договору про надання медичних послуг.

Тема 3. Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини

Завдання 1. Проаналізувати сутність та класифікацію прав пацієнтів згідно законодавства України.

Завдання 2. Дослідити конституційні права громадян в сфері охорони здоров'я: безпосередні та опосередковані.

Завдання 3. Охарактеризувати загальні права пацієнтів.

Завдання 4. Прокоментуйте та висловіть власну точку зору стосовно перспектив удосконалення спеціальних прав пацієнтів за видами медичних втручань.

Завдання 5. Проаналізуйте спеціальні права пацієнтів за видами захворювань.

Питання для самоконтролю

1. Дайте нормативне визначення поняття медична інформація.
2. Розкрийте співвідношення понять медична інформація і медична таємниця.
3. Проаналізуйте основні підходи до визначення моменту початку життя людини.
4. Розкрийте правове регулювання смерті людини.
5. Запропонуйте визначення поняття евтаназія і назвіть її класифікаційні види.
6. Розкрийте дефініцію поняття медична та назвіть її основні ознаки.
7. Окресліть зміст і медико-правове значення медичної таємниці.
8. Проведіть розмежування понять «медична таємниця» та «лікарська таємниця».
9. Розкрийте особливості механізму обробки персональних даних в закладі охорони здоров'я.
10. Наведіть приклади правомірного розголошення інформації що становить медичну таємницю.

Тема 4. Юридична відповідальність суб'єктів медичних правовідносин

Завдання 1. Проаналізувати законодавче регулювання контролю якості медичної допомоги.

Завдання 2. Дослідити поняття, види і значення медичних експертиз в Україні. Висновок експерта.

Завдання 3. Охарактеризувати умови та порядок здійснення контролю якості медичної допомоги.

Завдання 4. Прокоментуйте та висловіть власну точку зору з питань:

4.1. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.

- 4.2. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
- 4.3. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин:
самозахист; альтернативне розв'язання конфліктів; допомога незалежних громадських об'єднань; звернення до професійних медичних асоціацій.
- 4.4. Дайте характеристику крайньої необхідності як обставини, що виключає злочинність діяння у сфері медичної діяльності.
- 4.5. Дайте характеристику обґрунтованому ризику як обставині, що виключає злочинність діяння у сфері медичної діяльності.

Питання для самоконтролю

1. Дайте дефініцію поняття «лікарська помилка».
2. Розкрийте процедуру медіації у сфері охорони здоров'я.
3. Якими є роль і значення посередництва як форми захисту суб'єктів медичних правовідносин?
4. Проаналізуйте елементи складу медичного правопорушення. Які особливості характерні для правопорушення у сфері охорони здоров'я?
5. Які види юридичної відповідальності за правопорушення у сфері охорони здоров'я передбачено чинним законодавством України?
6. Розкрийте суть цивільно-правової відповідальності у сфері охорони здоров'я.
7. Назвіть види витрат, що включаються до суми відшкодування матеріальної шкоди за вчинення медичного правопорушення.
8. Назвіть особливості обґрунтування й принципи відшкодування моральної шкоди у сфері охорони здоров'я.
9. Назвіть медичні злочини, за які працівники сфери охорони здоров'я можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності.
10. Розкрийте особливості діяльності клініко-експертних комісій.
11. Охарактеризуйте особливості антикорупційного законодавства у сфері охорони здоров'я.

Тема 5. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини

Завдання 1. Проаналізувати сучасну нормативно-правову базу трансплантації анатомічних матеріалів.

Завдання 2. Дослідити державні інформаційні системи трансплантації.

Завдання 3. Охарактеризувати захист персональних даних.

Завдання 4. Пояснити в чому полягає співвідношення понять «презумпція згоди» та «презумпція незгоди» при трансплантації.

Завдання 4. Право донора і реципієнта на отримання певних гарантій у зв'язку з майбутнім оперативним втручанням.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть і охарактеризуйте загальні принципи правового регулювання пересадки органів та інших анатомічних матеріалів людини.
2. Які нормативні документи складають нормативно-правову базу трансплантології в Україні?
3. Проаналізуйте Основи законодавства України про охорону здоров'я громадян у рамках питань трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.
4. Назвіть умови і порядок трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.

5. Назвіть умови, необхідні для вилучення органів та інших анатомічних матеріалів у живого донора для трансплантації.
6. Охарактеризуйте посмертне донорство.
7. Дайте визначення смерті мозку та назвіть порядок його констатації.
8. Назвіть завдання і функції Координаційного центру трансплантації органів, тканин і клітин.
9. Проаналізуйте основні проблеми і шляхи їх вирішення у сфері донорства.
10. Охарактеризуйте гарантії донора і реципієнта при трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини з використанням живих донорів.
11. Організація донорства крові та її компонентів."
12. Відповідальність за порушення законодавства про донорство крові та її компонентів

Тема 6. Правове регулювання надання психіатричної допомоги

Вирішіть завдання

Завдання 1. С. звернувся до свого адвоката з проханням посприяти йому у здійсненні лікування за кордоном за державний кошт. Адвокат відповів, що за кордоном лікування може проводитись лише за кошт держави.

Підготуйте письмову консультацію щодо порядку лікування за кордоном за державний кошт.

Завдання 2. Обласною радою у зв'язку з упровадженням на території області пілотного проекту «Інтегрована освіта – пріоритетний напрям соціальної політики демократичних країн» було прийнято рішення про ліквідацію навчального закладу спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку. Усіх дітей, які навчалися на момент прийняття рішення про ліквідацію, було переведено до інших загальноосвітніх шкіл міста та області на інклюзивне навчання. Батьки такої дитини подали скаргу до Міністерства охорони здоров'я України про порушення прав їхньої дитини на охорону здоров'я, а саме – відсутність системного кваліфікованого медичного супроводу під час інклюзивного навчання. Вони також звернулися з позовом до адміністративного суду, в якому просили визнати рішення обласної ради недійсним і змусити її забезпечити відновлення роботи школи-інтернату. Свої вимоги обґрунтовували тим, що спірне рішення прямо протирічить чинному законодавству України у сфері охорони здоров'я, згідно з яким мережа державних і комунальних закладів охорони здоров'я формується з урахуванням потреб населення у медичному обслуговуванні, необхідності забезпечення належної якості такого обслуговування, своєчасності, доступності для громадян, ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Існуюча мережа таких закладів, на думку батьків, не може бути скорочена.

Проаналізуйте чинне законодавство України щодо забезпечення права на охорону здоров'я дітей та інвалідів. Чи можна у випадках, описаних у завданні, говорити про порушення з боку обласної ради прав дітей, що навчалися в школі-інтернаті, на доступну та якісну медичну допомогу? Які рішення, на Вашу думку, повинні прийняти Міністерство охорони здоров'я України та суд щодо поданих скарг?

Завдання 3. За декілька днів до закінчення передбаченого законодавством строку перебування на території України іноземець Д. звернувся до органів Державної міграційної служби України (ДМС) із заявою про отримання посвідки на тимчасове проживання на території України. У заяві він зазначив підставу перебування, передбачену ч. 4 та 14 ст. 5 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства». Працівник територіального органу ДМС перевіряв: наявність підстав для видачі посвідки на тимчасове проживання, дійсність поданих документів та своєчасність їх подання; факт відмітки про перетинання державного кордону чи продовження строку перебування або документа, що

підтверджує законність перебування іноземця; звірив відомості про іноземця, вказані в його паспортному документі, з даними, що містяться в заяві; з'ясував законність перебування іноземця Д. у країні та відсутність підстав, що перешкоджають подальшому його перебуванню в Україні. Узявши документи, представник ДМС усно повідомив заявника про позитивне вирішення питання. Проте за результатами розгляду заяви та поданих документів начальник територіального органу ДМС прийняв рішення про відмову у видачі посвідки на тимчасове проживання. Працівник територіального органу ДМС зателефонував щодо цього Д. Одразу після розмови той втратив свідомість. Його було доставлено до лікарні швидкою допомогою. Наступного дня працівники територіального органу ДМС приїхали до лікарні й затримали іноземця Д. за порушення законодавства у сфері міграції, а саме за перебування на території України без законних підстав. Тим самим було перервано лікування Д.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи було порушено право іноземця на охорону здоров'я? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на нормативно-правові акти. Які б рекомендації Ви йому дали?

Завдання 4. Лікар повідомив С. про те, що він не може діагностувати хворобу, на яку той хворіє, бо вона є рідкісною і майже не зустрічається. Проаналізувавши законодавство, підготуйте висновок стосовно особливостей лікування в Україні пацієнтів, які страждають рідкісними орфанными хворобами.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть обставини, які пояснюють взаємозв'язок психіатрії і права.
2. Які документи становлять законодавче забезпечення психіатрії?
3. Назвіть та охарактеризуйте принципи надання психіатричної допомоги.
4. У чому полягає добровільність звернення за наданням психіатричної допомоги?
5. Охарактеризуйте державні гарантії у галузі психіатрії.
6. Проаналізуйте психіатричний огляд як один з видів психіатричної допомоги.
7. Дайте визначення та охарактеризуйте амбулаторну психіатричну допомогу.
8. У чому полягають організаційно-правові особливості стаціонарної психіатричної допомоги?
9. Проаналізуйте правовий статус лікаря-психіатра.

Тема 7. Правове регулювання репродуктивних технологій

Завдання 1. Що означає поняття «репродуктивні технології»?

- а) Методи штучного запліднення
- б) Сукупність методів та процедур, спрямованих на вирішення проблеми неплідності
- в) Ліше хірургічне втручання для вирішення проблеми з плідністю
- г) Використання препаратів для заохочення заходження заходження і пологів

Завдання 2. Яка основна мета правового регулювання репродуктивних технологій?

- а) Заборона будь-якої медичної допомоги при настанні захворювання
- б) Захист використання будь-яких методів штучної репродукції
- в) Захист прав споживачів медичних послуг у сфері репродуктивних технологій
- г) Використання репродуктивних технологій для встановлення діагностичних проблем з плідністю

Завдання 3. Яке питання регулює правове положення щодо репродуктивних технологій?

- а) Тільки порядок проведення вибору стану майбутньої дитини

- b) Більше порядку донорства сперми та яйцеклітину
- c) Захист прав генетичних батьків, права дитини, порядок проведення штучного запліднення
- d) Виключно порядок визначення багатоплідності за допомогою використання репродуктивних технологій

Завдання 4. Що включає в себе концепцію "права дитини", пов'язану з репродуктивними технологіями?

- a) Тільки право на відшкодування витрат на репродуктивні технології
- b) Право на інформацію про свого біологічного батька або матір,
- c) Тільки право вносити зміни в заяву про народження
- d) Право на збереження конфіденційності щодо методів запліднення

Питання для самоконтролю

1. Якими обставинами визначається важливість знань у сфері правового регулювання репродуктивних технологій для осіб, що вивчають медичне право?
2. Дайте визначення репродуктивного права людини. Охарактеризуйте з погляду медичного права штучне запліднення.
3. Проаналізуйте медико-правові аспекти сурогатного материнства.
4. Чим обґрунтовується важливість вивчення правових особливостей медичної генетики в контексті медичного права?
5. Охарактеризуйте генну терапію з позицій медичного права.
6. У чому полягає суть евгеніки?
7. Проаналізуйте етико-правові питання клонування.
8. Назвіть питання клонування людини, що потребують правового регулювання.

Тема 8. Інформаційні інноваційні технології в сфері медичного обслуговування

Завдання 1. Дослідити вплив впровадження інформаційних технологій на якість та доступність медичного обслуговування для різних соціальних груп населення.

Завдання 2. Проаналізувати ефективність використання електронних медичних карт та систем телемедицини на прикладі конкретних медичних закладів.

Завдання 3. Вивчити переваги та недоліки впровадження медичних інформаційних систем для забезпечення прозорості та ефективності управління медичними закладами.

Завдання 4. Зберегти рівень прийняття медичними працівниками інформаційних технологій у країнах з високорозвиненою менш та розвиненою медичною системою.

Завдання 5. Дослідити вплив інформаційних технологій на охорону здоров'я в умовах глобального кризу та надзвичайних ситуацій, таких як пандемія.

Питання для самоконтролю

1. Які основні переваги використання електронних медичних карт у медичній практиці?
2. Які інформаційні технології використовують для забезпечення безпеки та конфіденційності медичної інформації?
3. Які можливості надають технології телемедицини для підвищення доступності та якості медичного обслуговування?
4. Які завдання стоять перед інформаційними системами для оптимізації управління

- медичними закладами?
5. Як використання інформаційних технологій може покращити успіх між різними медичними установами?
 6. Як впровадження інформаційних технологій впливає на комунікацію між медичними працівниками та пацієнтами?
 7. Які аспекти мають бути враховані при впровадженні системи електронної медичної документації?
 8. Які перешкоди можуть виникнути при впровадженні нових інформаційних технологій у медичну практику?
 9. Як інформаційні технології впливають на роботу медичного персоналу та якість медичних послуг?
 10. Як можна оцінити результативність використання інформаційних технологій у сфері медичного обслуговування?

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається здобувачами на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refere* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Теми рефератів-оглядів

1. Державне регулювання охорони здоров'я і медичної діяльності як функція держави.
2. Суб'єкти та об'єкти медичного права.
3. Виникнення права на життя людини.
4. Рівні соціального регулювання медичної діяльності.
5. Роль і значення лікарської етики і деонтології. Етичний кодекс українського лікаря.
6. Право на життя і медична діяльність: питання співвідношення.
7. Міжнародно-правові стандарти у сфері охорони здоров'я.
8. Конституційне регулювання права людини на охорону здоров'я в Україні.
9. Управління у сфері охорони здоров'я. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я.
10. Поняття медичної допомоги та її види за законодавством України.
11. Медична допомога і медична послуга: співвідношення понять.
12. Права людини у сфері охорони здоров'я.
13. Поняття пацієнта та його правовий статус.

14. Інформована згода на медичне втручання.
15. Лікарська таємниця.
16. Медичні працівники як суб'єкти правовідносин охорони здоров'я, їх права та обов'язки.
17. Правове регулювання медичних експертиз.
18. Правове забезпечення охорони дитинства в Україні.
19. Правове регулювання трансплантації і донорства в Україні.
20. Правові питання забезпечення населення лікарськими засобами.
21. Правове регулювання проведення медико-біологічних експериментів в Україні.
22. Правове регулювання надання психіатричної допомоги.
23. Юридичні аспекти профілактики та лікування інфекційних хвороб, ВІЛ/СНІДу, туберкульозу.
24. Правові проблеми абортів.
25. Евтаназія та її види.
26. Юридична оцінка несприятливих результатів лікування хворих.
27. Лікарські помилки.
28. Евгеніка та її вплив на демографічні процеси.
29. Проведення експертизи дефектів надання медичної допомоги.
30. Ятрогенна патологія: визначення, актуальність і основні причини виникнення ятрогеній.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмового тестування.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Правова природа медичного права.
2. Місце медичного права в системі права та системі законодавства України.
3. Медичне право України як галузь права: поняття, завдання, предмет і методи.
4. Медичні правовідносини: поняття, види і склад.
5. Принципи і функції медичного права України.
6. Система медичного права України.
7. Джерела медичного права України.
8. Медичне право як навчальна дисципліна і галузь науки.
9. Юридична регламентація системи охорони здоров'я в Україні.
10. Міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я та прав людини.
11. Регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я та прав людини.
12. Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку.
13. Конституційне регулювання охорони здоров'я в Україні.
14. Галузеве законодавство України у сфері охорони здоров'я.
15. Угода про асоціацію Україна-ЄС в аспекті охорони здоров'я.
16. Роль і значення практики Європейського суду з прав людини в галузі охорони здоров'я. Національна судова практика щодо медичних справ.
17. Поняття господарської діяльності у сфері охорони здоров'я.
18. Порядок та умови ліцензування господарської діяльності.
20. Заклад охорони здоров'я України як суб'єкт господарювання.
21. Правове регулювання здійснення приватної практики.
22. Добровільне медичне страхування.
23. Загальнообов'язкове медичне страхування: національні реалії і перспективи.
24. Страхування професійної відповідальності медичних працівників.
25. Договір про надання медичних послуг.
26. Поняття, ознаки та види медичної допомоги.
27. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин.
28. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я.
29. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика.
30. Право людини на медичну допомогу. Права на згоду та відмову від медичного втручання.

31. Право людини на медичну інформацію: загальна характеристика і правове забезпечення.
32. Право людини на лікарську таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.
33. Права людини, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я.
34. Законодавче забезпечення прав пацієнта: міжнародні стандарти та національні акти.
35. Нормативне регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
36. Правове регулювання професійних прав медичних працівників.
37. Юридична регламентація професійних обов'язків медичних працівників.
38. Правовий статус законних представників та інших суб'єктів медичних правовідносин.
39. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
40. Професійна етика та медична деонтологія при провадженні медичної практики.
41. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види.
42. Юридична оцінка дефектів надання медичної допомоги.
43. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
44. Висновок експерта. Законодавче регулювання контролю якості медичної допомоги.
45. Умови та порядок здійснення контролю якості медичної допомоги.
46. Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
47. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин.
48. Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів.
49. Цивільно-правова відповідальність у галузі охорони здоров'я.
50. Адміністративна відповідальність медичних працівників.
51. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
52. Поняття та види форм захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
53. Звільнення від юридичної відповідальності: правові підстави.
54. Судова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
55. Позасудова форма захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.
56. Неюрисдикційні форми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин: самозахист; альтернативне розв'язання конфліктів; допомога незалежних громадських об'єднань; звернення до професійних медичних асоціацій.
57. Сімейна медицина в Україні: нормативне забезпечення.
58. Правовий статус пацієнтів у галузі сімейної медицини.
59. Правовий статус медичних працівників у галузі сімейної медицини.
60. Юридична оцінка несприятливих наслідків надання допомоги.
61. Медико-правові стандарти організації та надання сімейної медицини.
62. Особливості юридичної регламентації сімейної медицини.
63. Загальна характеристика первинної медичної допомоги: поняття, принципи, значення.
64. Законодавче забезпечення вільного вибору лікаря первинної ланки.
65. Загальна характеристика вторинної медичної допомоги: поняття, принципи, значення.
66. Загальна характеристика третинної медичної допомоги: поняття, принципи, значення.
67. Загальна характеристика екстреної медичної допомоги: поняття, принципи, значення.
68. Загальна характеристика паліативної медичної допомоги: поняття, принципи, значення.
69. Загальна характеристика медичної реабілітації: поняття, принципи, значення.
70. Загальна характеристика надання медичної допомоги із застосуванням телемедицини: поняття, принципи, значення.
71. Право громадського здоров'я. Загальна характеристика правового регулювання у сфері охорони здоров'я щодо захисту населення від інфекційних хвороб.
72. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин в умовах лікування інфекційних і венеричних хвороб.
73. Правове регулювання проведення профілактичних щеплень в Україні.
74. Боротьба з туберкульозом: правові аспекти.
75. Особливості соціально-правового захисту осіб, інфікованих ВІЛ чи осіб, які страждають на хворобу, зумовлену ВІЛ.
76. Право громадського здоров'я: поняття, принципи та основні моделі.
77. Правове регулювання громадського здоров'я.
78. Конституційні засади і межі права громадського здоров'я.

79. Концепція розвитку громадського здоров'я за законодавством України.
80. Міжнародні стандарти у сфері громадського здоров'я.
81. Поняття та види донорства за законодавством України.
82. Юридичне забезпечення організації та здійснення донорства крові та її компонентів: міжнародно-правові стандарти і вітчизняне законодавство.
83. Особливості правового регулювання донорства органів та анатомічних матеріалів людини.
84. Правові основи фармації в Україні. Поняття і правовий статус фармацевтичних працівників.
85. Реклама лікарських засобів.
86. Юридична відповідальність фармацевтичних працівників за професійні правопорушення.
87. Особливості здійснення прав дитини у сфері охорони здоров'я.
88. Юридичне забезпечення надання медичної допомоги інвалідам в Україні.
89. Нормативне забезпечення надання медичної допомоги особам, які перебувають у місцях позбавлення волі.
90. Правове регулювання надання медичної допомоги особам похилого віку.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів здобувачам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

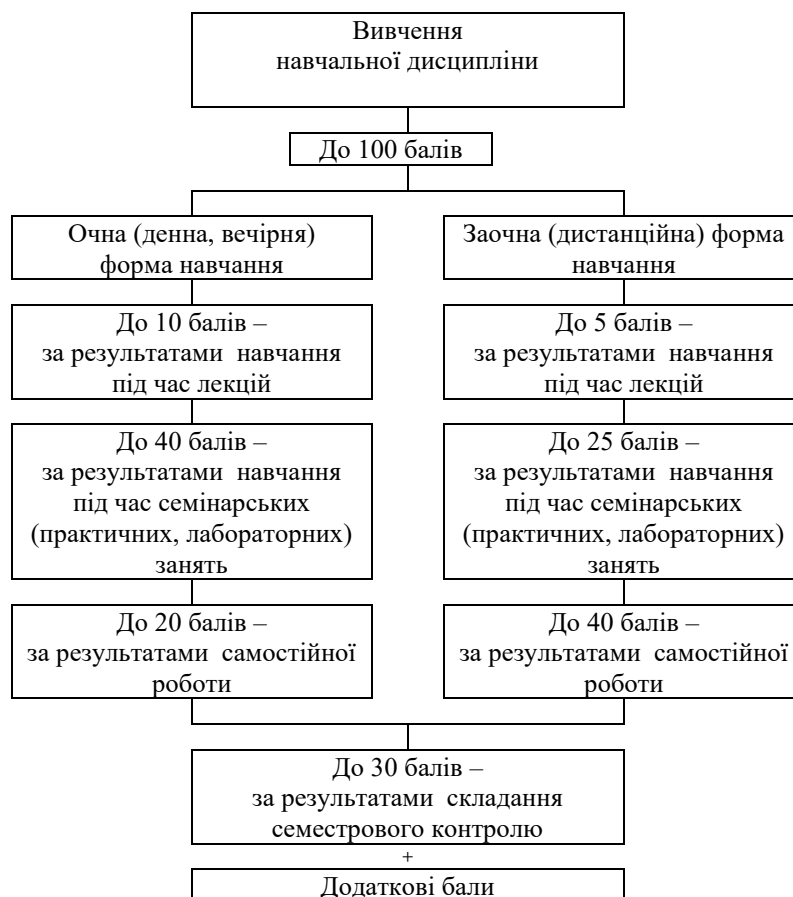

Рис. 2.1. Схема нарахування балів здобувачам за результатами навчання

2.2. Обсяг балів, здобутих здобувачем під час лекцій з навчальної дисципліни «Медичне право», обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З навчальної дисципліни «Медичне право» передбачено проведення 5 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, здобувач може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій				
			1	2	3	4	5
2.	Заочна	5	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0

2.3. З навчальної дисципліни «Медичне право» передбачено проведення 1 семінарського заняття за заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному здобувачу до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів наведені у Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу здобувачів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	12 тем	Номер теми								Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	12								12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8								8
	Усього балів									20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О.О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С.

119.

8. Волков В., Дешко Л. Медичне право як галузь права, наука і навчальна дисципліна. *Правничий часопис Донецького університету*. 2003. № 2(10). С. 55.
9. Гладун З.С. Право на здоров'я: політико-правові аспекти. *Український часопис прав людини*. 1996. № 1. С. 7.
10. Сенюта І. Медичне право і Медичний кодекс України: реалії та перспективи. *Держава і право: Збірник наукових праць*. Вип. 23. К., 2004. С. 163–165.
11. Сенюта І. Право людини на охорону здоров'я як гарантія здійснення права на життя. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2005. Вип. 41. С. 23-33.
12. Охорона здоров'я та права людини Ресурсний посібник Дж. Коен, Т. Езер, П. МакАдамс, М. Мілоф; пер. з англ.. Н. Шевчук; наук.ред. укр. версії І. Сенюта. 5-те вид., доповнене. Львів: Вид-во ЛОБФ “Медицина і право”, 2011. 600 с.
13. Перший Всеукраїнський конгрес з медичного права і соціальної політики. 14-15 квітня 2007 року, м. Київ: Збірник тез доповідей / Упор. к.ю.н. Гревцова Р.Ю., д.м.н. Степаненко А.В. Київ: Видавничий дім “Авіцена”, 2007. 96 с.

Тема 2

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
8. Акопов В.І. До історії судової відповідальності лікарів. *Жіночий лікар*. №1. 2006. с. 32.
9. Волков В, Дешко Д. Проблеми цивільно–правового регулювання угод. Пов'язаних з наданням платних медичних послуг. *Правничий часопис Донецького університету*. 2004. № 1. С. 42–48.
10. Волков В., Дешко Л. Ліцензування господарської діяльності у сфері охорони здоров'я. *Правничий часопис Донецького університету*. 2004. № 2.
11. Гладун З.С. Державне управління в галузі охорони здоров'я. Тернопіль, 2000.
12. Гладун З.С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я населення: Монографія. К.: Юрінком Інтер, 2008. 720 с.
13. Гладун З.С. Законодавство України про охорону здоров'я: поняття, зміст, проблеми і перспективи. *Законодавство України про охорону здоров'я: збірник нормативних актів*. К.: Юрінком Інтер, 2000. С. 10.

Тема 3

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони

- здоров'я: практичний посібник. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
 4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
 5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
 6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
 7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
 8. Сенюта І. Право людини на охорону здоров'я як гарантія здійснення права на життя. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2005. Вип. 41. С. 23–33.
 9. Сенюта І. Право пацієнта на медичну інформацію. Управління охороною здоров'я. Матеріали науково-практичної Інтернет – конференції з міжнародною участю. Львів, 29 січня–14 березня 2003 р. Львів, 2003.
 10. Сенюта І. Етико-правові аспекти реалізації конституційного права на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування. *Вісник Львівського університету*. Сер. юридична. Вип. 37. Львів, 2002. С. 51–56.
 11. Сенюта І. Проблеми реалізації права людини на охорону здоров'я. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали 8-ої регіон. наук.-практ. конф. Львів, 13-14 лют. 2002 р. Львів, 2002. С. 127–129.
 12. Сенюта І. Правове регулювання медичного втручання в Україні. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали 10-ої регіон. наук.-практ. конф. Львів, 5-6 лют. 2004 р. Львів, 2004. С. 166–168.
 13. Сенюта І. До питання про правове регулювання лікарської таємниці в Україні // Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮІ ТАНГ. Тернопіль, 2004. – С. 114–119.
 14. Акопов В. И. Этические, правовые и медицинские проблемы эвтаназии. *Медицинская этика и право*. 2000. № 1.
 15. Антонов С.В. Договір про надання платник медичних послуг: від укладання до виконання. Управління закладом охорони здоров'я. 2007. № 3.
 16. Булеца С.Б. Право фізичної особи на життя та здоров'я (порівняльно-правовий аспект): Монографія. Ужгород: Ліра, 2006. 172 с.
 17. Галай В. Удосконалення української практики звернення за захистом прав пацієнтів до Європейського суду з прав людини. *Медичне право України*. 2009. № 3. С. 15.
 18. Галай В.О. Способи захисту прав пацієнтів в Україні: науково-практичний посібник. К.: КНТ, 2009. 72 с.
 19. Гарник Т.П. Народна і нетрадиційна медицина в Україні. Нормативно-правові засади народної і нетрадиційної медицини в Україні. *Фітотерапія*. 2002. № 1-2. С. 46–50.
 20. Гиріна О.М. Сімейна медицина: підручник; у 3 кн. – Кн. 1. Організаційні основи сімейної медицини. За ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка, проф. О.М. Гиріної. К.: Медицина, 2007. 392 с.
 21. Глуховський В.В. Права пацієнта й значення інформованої згоди в медичній практиці. *Медико-соціальні проблеми родини*, Т. 7. – № 1 – 2002.
 22. Головченко В., Грузова Л. Лікарська таємниця як медико-правова проблема // *Юридичний вісник України*. – 2001. – № 29.
 23. Грузева Т.С. Право на здоров'я в міжнародному і вітчизняному законодавстві // *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я в Україні*. – 2003. – № 3. – С.71.

Тема 4

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України. Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
8. Антонов С.В. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної пацієнтові невдалим медичним втручанням. 2007. № 7.
9. Бровко В.П. За що можна лікаря притягти до кримінальної відповідальності? Дунайський медичний вісник URL: <http://danubecare.odessa.ukrtel.net/>
10. Гревцова Р.Ю. Українське законодавство права лікарів захищає ще менше, ніж права пацієнтів. *Ваше Здоров'я*. 2005. № 45.
11. Гревцова Р.Ю. Юридична відповідальність медичних працівників за правопорушення у сфері охорони здоров'я. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2007. № 4.

Тема 5

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.

Тема 6

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я. Практичний посібник. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво

«ФОП Сабов А.М.», 2017.

4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
8. Бурдін В. Поняття, підстава та правова природа примусового лікування. *Вісник Ївківського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 49. С. 207–217.
9. Виклики та подолання: ВІЛ/СНІД та права людини в Україні. Посібник / за ред. А. Скурбаті. К.: 2008 р.
10. Дячук І.Б. Право особи на медичну таємницю у сфері психіатрії: окремі загально теоретичні аспекти // Матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції з медичного права «Право на приватність: тенденції та перспективи» (м. Львів, 14 листопада 2008 р.). С. 64–65.
11. Елкина С. Право на життя (аборт, евтаназія, смертна казнь). Правовий статус особи: стан, проблеми, перспективи. Зб. Наукових статей. К., 1998.
12. Жилка Н.Я. Інструкція про порядок надання медико-соціальної допомоги ВІЛ-інфікованим дітям. Медичний індекс. Педіатрія: Інформаційний бюлетень. 2008. № 1. С. 30–37.
13. Качалов В. Про адикцію і адитивну поведінку. URL: www.refs.com.ua
14. Якобчук А.В. Вирішення проблем ВІЛ / СНІДу в Україні на державному рівні з урахуванням міжнародного досвіду. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2006. № 2. С. 75–81.

Тема 7

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
8. Сенюта І. Репродуктивні права в системі соматичних прав людини // Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): [Статті учасників Третього всеукраїнського “круглого столу” Львів, 23-24 листопада 2007 р.] Львів: СПОЕОМ, 2008. С. 299–312.
9. Сенюта І. Права законного представника пацієнта за законодавством України. *Український медичний часопис*. № 4 (78). 2010. С. 108–111.

10. Антонов С.В. Правове регулювання застосування допоміжних репродуктивних технологій і захист прав їх учасників в Україні та за кордоном. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2009. № 6.
11. Горovenko Н. Клонування людини – межа, яку не слід переступати ніколи. *Ваше здоров'я*. 2003. 17–23 січня.
12. Іванюта Л.І. Репродуктивне здоров'я і неплідність. *Мистецтво лікування*. 2004. С. 26-30.
13. Кашинцева О.Ю. Етико-правові роздуми щодо проблеми визначення статусу ембріона. *Право України*. 2007. № 12.

Тема 8

1. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012.
3. Грін О. О. Загальне медичне право: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А.М.», 2017.
4. Котуха О. С. Медичне право України: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014.
5. Майданик Р. А. Медичне право в системі права України : навчально практичний посібник. К. : Алерта, 2013.
6. Стеценко В. Ю. Медичне право України (реформування охорони здоров'я в умовах страхової медицини) : монографія. К. : Атіка, 2016.
7. Болотіна Н. Медичне право в системі права України. *Право України*. 1999. № 7. С. 119.
8. Кузнецов В.А., Руссу Ю.Г., Куприяновский В.П. Об использовании виртуальной дополнительной реальности. *International Journal of Open Information Technologies*. 2019. Vol. 7. №. 4. P. 75.
9. Дубчак Л. О. Телемедицина: сучасний стан та перспективи розвитку. Системи обробки інформації. 2017. Вип. 1. С. 144-146.
10. Телемедицина в умовах воєнного стану. Можливості та перспективи. URL: <https://esemi.org>
11. Авраменко В. І., Качмар В. О. Формування основних напрямків розвитку інформаційних технологій в охороні здоров'я України на основі світових тенденцій. *Український журнал телемедицини та медичної телематики*. 2011. Т. 9. № 2. С. 124-133.
12. Нестеренко М. Как врачи применяют виртуальную реальность на практике. *RusBase*. 23 июня, 2017. URL: <https://rb.ru/opinion/vr-in-healthcare>
13. Жуковська А. Ю. Інноваційні технології інклюзивної медицини. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3-4(83). С. 19-30.
14. Жуковська А.Ю., Чигур О.В. Інноваційні технології надання медичних послуг. *Інноваційна економіка*. 2022. №1. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/889>

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://nbuv.gov.ua/> - Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
2. <http://gntb.gov.ua/ua/> - Веб-сайт державної науково-технічної бібліотеки

- України
3. <http://www.ounb.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
 4. <http://www.univer.km.ua/> - Веб-сайт Хм. університету управління та права

Розробник навчально-методичних матеріалів:

Викладач дисципліни:

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент

_____ І.П. Сторожук

_____ 2024 року

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права 15 січня 2024 року, протокол № 7.

.

Завідувач кафедри _____

О.М. Буханевич

—

_____ 2024 року

Декан юридичного факультету

В.М. Захарчук

_____ 2024 року

Погоджено методичною радою університету _____ 2024 року, протокол № ____.

Голова методичної ради _____

І.Б. Ковтун

_____ 2024 року

Обліковий обсяг – 2,0 ум. др. арк.